

ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΛΟΙΜΩΞΗ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ COVID-19 ΑΠΟ ΝΕΟ ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ SARS-CoV-2

Οδηγίες για τα ελλιμενισμένα πλοία στα οποία έχει συμβεί κρούσμα COVID-19, και δεν υπάρχει δυνατότητα αποβίβασης και φιλοξενίας των επιβαινόντων στη στεριά

Γενικές αρχές

Οι οδηγίες αφορούν μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται στα πλοία τα οποία ελλιμενίζονται κατά την πανδημία COVID-19 και στα οποία έχει συμβεί κρούσμα COVID-19.

Κατά τη διάρκεια ελλιμενισμού, ο φορέας εκμετάλλευσης του πλοίου θα πρέπει να ακολουθεί τους νόμους της χώρας σχετικά με τον έλεγχο της πανδημίας, καθώς και το σχετικό νομικό πλαίσιο που εφαρμόζεται στα πλοία που έχουν αγκυροβολήσει σε λιμένα της χώρας(1).

Η υγειονομική αρχή των λιμένων θα πρέπει να γνωστοποιεί στους φορείς εκμετάλλευσης των πλοίων τους τοπικούς κανόνες που εφαρμόζονται σε σχέση με την πανδημία COVID-19 εντός της χώρας, καθώς και άλλους εφαρμοστέους νόμους που πρέπει να τηρούνται κατά τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία το πλοίο θα σταθμεύσει στον λιμένα ή στην εγκατάσταση ξηρού δεξαμενισμού πλοίων(1).

Ο φορέας εκμετάλλευσης του πλοίου ή ο πλοίαρχος θα πρέπει να συνεργάζεται με τις αρμόδιες αρχές του λιμένα προκειμένου να εξασφαλίσουν την προμήθεια νερού και τροφίμων, φαρμάκων και ιατρικού εξοπλισμού, καυσίμων και οποιωνδήποτε άλλων ζωτικών προμηθειών ή εξοπλισμού που απαιτούνται για τη λειτουργία του πλοίου(1).

Θέση πρόσδεσης του πλοίου

Το πλοίο θα πρέπει να αγκυροβολήσει σε σημείο στο οποίο είναι εύκολη η πρόσβαση ασθενοφόρου, η τροφοδοσία, ο ανεφοδιασμός νερού και η παράδοση απορριμμάτων και λυμάτων.

Ενημέρωση των αρχών για την κατάσταση υγείας στο πλοίο

Ο πλοίαρχος πρέπει να ενημερώσει αρχικά την αρμόδια αρχή του λιμανιού σχετικά με τον αριθμό των ταξιδιωτών (πλήρωμα και επιβάτες) που βρίσκονται στο πλοίο.

Ο πλοίαρχος θα πρέπει καθημερινά να ενημερώνει την κατάσταση παρακολούθησης της υγείας των επιβαινόντων και να την αποστέλλει στην αρμόδια υγειονομική αρχή του λιμένα μία φορά την ημέρα. Εάν όμως κάποιος από τους επιβαίνοντες αναπτύξει συμπτώματα του αναπνευστικού ή πυρετό ο καπετάνιος θα πρέπει να ενημερώσει αμέσως την αρμόδια αρχή του λιμένα (1-5).

Έλεγχος επισκεπτών και διατήρηση αρχείου

Συνιστάται να διατηρείται στο ελάχιστο ο αριθμός των ατόμων που εισέρχονται στο πλοίο και η εφαρμογή των μέτρων ελέγχου πριν την επιβίβαση (pre-boarding entry screening) όπως περιγράφεται στις οδηγίες του ΠΟΥ (1, 4): <https://www.who.int/publications-detail/operational-considerations-for-managing-covid-19-cases-outbreak-on-board-ships>

Η πρόσβαση ατόμων να γίνεται μόνο με διαπίστευση. Τα άτομα που επισκέπτονται το πλοίο πρέπει να φορούν τον πλήρη εξοπλισμό ατομικής προστασίας (μάσκα υψηλής αναπνευστικής προστασίας δοκιμασμένη για την καλή εφαρμογή της, με βαλβίδα ή χωρίς βαλβίδα, γάντια μίας χρήσης, ανθεκτικά γάντια πάνω από τα γάντια μίας χρήσης εάν χρειάζεται βάσει της εκτίμησης κινδύνου, μπότες (γαλότσες) φόρμες, αν χρειάζεται βάσει της εκτίμησης κινδύνου, συχνή υγιεινή χεριών)(2). Κάθε άτομο που επιβαίνει στο πλοίο θα πρέπει να διατηρεί απόσταση 2 μέτρων από τα άλλα άτομα (6).

Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κοινής Δράσης HEALTHY GATEWAYS για τα συνιστώμενα μέσα ατομικής προστασίας (ΜΑΠ) για το προσωπικό στις πύλες εισόδου και το πλήρωμα πάνω στα μεταφορικά μέσα στα πλαίσια του COVID-19 είναι διαθέσιμες εδώ: https://www.healthygateways.eu/Portals/0/plcdocs/EUHG_PPE_Overview_07_03_2020_Greek_.pdf?ver=2020-03-13-142004-353

Τοποθέτηση ατόμων σε καμπίνες

Οι επιβαίνοντες προτείνεται να τοποθετηθούν σε καμπίνες με φυσικό επαρκή αερισμό και φωτισμό. Εάν δεν είναι εφικτός ο φυσικός αερισμός θα πρέπει ο τεχνητός αερισμός να παρέχει 100% φρέσκο αέρα χωρίς ανακύκλωση (2, 7).

Κάθε άτομο θα πρέπει να διαμένει σε ξεχωριστή καμπίνα με εσωτερική ατομική τουαλέτα εξοπλισμένη με υγρό σαπούνι και νερό.

Κυκλοφορία ατόμων επάνω στο πλοίο

Όλοι οι επιβαίνοντες θα πρέπει να παραμένουν στις καμπίνες τους όλες τις ώρες του 24ώρου. Μόνο τα άτομα στα οποία έχουν ανατεθεί καθήκοντα θα μπορούν να κυκλοφορούν στο πλοίο μόνο για την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Όποιο άτομο είναι εκτός καμπίνας του θα πρέπει να φοράει απλή χειρουργική μάσκα, γάντια μιας χρήσης και ολόσωμη ποδιά (8).

Τα άτομα θα πρέπει να κινούνται προς μία κατεύθυνση ώστε να αποφεύγεται η επαφή δύο ή περισσότερων ατόμων σε απόσταση μικρότερη των 2 μέτρων. Θα πρέπει να γίνει σήμανση των κατευθύνσεων που πρέπει να ακολουθούνται.

Επικοινωνία, ενημέρωση, εκπαίδευση

Η επικοινωνία με τους επιβαίνοντες θα πρέπει να γίνεται σε γλώσσα κατανοητή και θα πρέπει από την αρχή να ενημερωθούν για τη διάρκεια της παραμονής τους, την παρακολούθηση της υγείας τους, τα στοιχεία επικοινωνίας της πρεσβείας τους στη χώρα, τα δικαιώματά τους και τις παροχές που θα έχουν κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο πλοίο (2, 4).

Θα πρέπει να διανεμηθούν ενημερωτικά φυλλάδια στα αγγλικά με πληροφορίες σχετικά με την πρόληψη της μετάδοσης της νόσου COVID-19, πότε και πως εφαρμόζεται η υγιεινή των χεριών, πως τοποθετούνται και πως αφαιρούνται τα μέσα ατομικής προστασίας, πότε πρέπει να γίνεται ορθά η χρήση τους, την παρακολούθηση της υγείας και την αναφορά στον καπετάνιο δύο φορές την ημέρα (10:00 και 18:00), την αναγνώριση των συμπτωμάτων και την ανάγκη για άμεση αναφορά συμπτωμάτων.

Όλοι οι επιβαίνοντες πρέπει να έχουν κατάρτιση σχετικά με τις προφυλάξεις: διατήρηση απόστασης 2 μέτρων από τα άλλα άτομα, χρήση χειρουργικής μάσκας, γαντιών και πλύσιμο χεριών και αναπνευστική υγιεινή, συχνή υγιεινή των χεριών, ιδιαίτερα μετά από επαφή με αναπνευστικές εκκρίσεις, πριν και μετά από το φαγητό και πριν και μετά τη χρήση της τουαλέτας (η υγιεινή των χεριών περιλαμβάνει είτε καθαρισμό των χεριών με σαπούνι και νερό είτε το τρίψιμο των χεριών με αλκοολούχο διάλυμα, το τρίψιμο με αλκοολούχο διάλυμα

είναι προτιμότερο όταν τα χέρια δεν είναι εμφανώς λερωμένα, πλύσιμο των χεριών με σαπούνι και νερό όταν είναι εμφανώς λερωμένα). (2, 4, 7, 9)

Όλοι οι επιβαίνοντες πρέπει να γνωρίζουν να ασκούν την αναπνευστική υγιεινή και να συνειδητοποιούν τη σημασία της κάλυψης της μύτης και του στόματος τους με εύκαμπτο αγκώνα ή χαρτομάντιλο, όταν βήχουν ή φτερνίζονται, απορρίπτουν αμέσως το χαρτομάντιλο και πραγματοποιούν υγιεινή χεριών.

Όλοι οι επιβαίνοντες θα πρέπει να κατανοούν τη σημασία της άμεσης αναζήτησης ιατρικής φροντίδας σε περίπτωση εμφάνισης συμπτωμάτων.

Δραστηριότητες αναψυχής

Με τη μέριμνα της διαχειρίστριας εταιρίας θα πρέπει να υπάρχει πρόσβαση στο διαδίκτυο, στις ειδήσεις, και σε δραστηριότητες αναψυχής.

Επίσης θα πρέπει να προβλεφθεί η επικοινωνία των ατόμων με τα άτομα της οικογένειάς τους.

Εάν κριθεί απαραίτητο θα πρέπει να εξασφαλιστεί ψυχολογική υποστήριξη.

Κατανομή καθηκόντων

Θα πρέπει να ανατεθούν καθήκοντα για τη λειτουργία του πλοίου σε άτομα τα οποία δεν είναι στενές επαφές με το επιβεβαιωμένο κρούσμα. Όταν όμως δεν υπάρχει αυτή η επιλογή, τότε εάν έχει προηγηθεί εργαστηριακή εξέταση στους επιβαίνοντες για την ανίχνευση του ιού SARS-CoV-2, συνιστάται τα άτομα του πληρώματος που θα αναλάβουν καθήκοντα στο πλοίο να είναι είτε αρνητικά στον ιό (λαμβάνοντας όμως υπόψη ότι δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να βρίσκονται στο στάδιο επώασης και να αναπτύξουν τη νόσο στο επόμενο διάστημα), είτε να έχουν αναρρώσει από τη νόσο, είτε να έχει βρεθεί εργαστηριακά ότι έχουν αναπτύξει αντισώματα.

Καθήκοντα στο μαγειρείο θα πρέπει να αναλάβουν άτομα τα οποία δεν θα κάνουν τη διανομή φαγητού αλλά ούτε κάποιο άλλο καθήκον.

Τα άτομα που θα κάνουν τη διανομή του φαγητού δεν θα πρέπει να έχουν άλλα παράλληλα καθήκοντα.

Τα ίδια άτομα είναι δυνατόν να διαχειρίζονται τον ακάθαρτο ιματισμό, τα απορρίμματα και τα χρησιμοποιημένα κλινοσκεπάσματα και σκεύη, αλλά θα πρέπει να μην έχουν άλλα παράλληλα καθήκοντα πλην αυτών.

Τα άτομα που διαχειρίζονται και διανείμουν τον καθαρό ιματισμό δεν θα πρέπει να έχουν άλλα παράλληλα καθήκοντα.

Τα άτομα που καθαρίζουν τους κοινόχρηστους χώρους δεν θα πρέπει να αναλάβουν άλλα παράλληλα καθήκοντα.

Τα άτομα στο ιατρείο του πλοίου θα πρέπει να μην έχουν άλλα παράλληλα καθήκοντα.

Εάν κάποιος από τα άτομα αναπτύξει συμπτώματα θα πρέπει να απομονωθεί και τα καθήκοντά του να ανατεθούν σε άλλο άτομο λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω. Εάν ο πλοίαρχος ή άλλος αξιωματικός του πληρώματος αναπτύξει συμπτώματα θα πρέπει απομονωθεί και να αντικατασταθεί από άλλο άτομο από την πλοιοκτήτρια/διαχειρίστρια εταιρία.

Μέτρα για τα άτομα που εισέρχονται σε καμπίνα ατόμου που έχει παρουσιάσει συμπτώματα

Θα πρέπει να αποφεύγεται η είσοδος στην καμπίνα από άλλα άτομα. Εάν όμως αυτό είναι απαραίτητο, θα πρέπει το συμπτωματικό άτομο να τοποθετήσει απλή χειρουργική μάσκα.

Το άτομο που εισέρχεται στην καμπίνα πρέπει να τοποθετήσει μέσα ατομικής προστασίας: μάσκα υψηλής αναπνευστικής προστασίας δοκιμασμένη για την καλή εφαρμογή της, με βαλβίδα ή χωρίς βαλβίδα, γάντια μίας χρήσης, μπότες (γαλότσες), ολόσωμη φόρμα (8).

Εξοπλισμός και μέσα ατομικής προστασίας

Θα πρέπει να διανεμηθούν επαρκή μέσα ατομικής προστασίας σε όλους τους επιβαίνοντες μαζί με οδηγίες για την ορθή χρήση τους σε γλώσσα κατανοητή σε αυτούς.

Επιτήρηση, έγκαιρη διάγνωση και διαχείριση περιστατικού

Η παρακολούθηση της υγείας των ατόμων θα πρέπει να γίνεται καθημερινά από τους ίδιους δύο φορές την ημέρα (το πρωί στις 10:00 και το απόγευμα στις 18:00.) και να περιλαμβάνει μέτρηση της θερμοκρασίας του σώματος και αναφορά για την εμφάνιση συμπτωμάτων στον πλοίαρχο. Ο πλοίαρχος θα πρέπει να αποστέλλει μία φορά την ημέρα την ενημερωμένη κατάσταση στην αρμόδια αρχή του λιμένα. Εάν όμως ενδιάμεσα παρουσιαστούν συμπτώματα αμέσως θα πρέπει να αναφερθούν και να ακολουθήσει ιατρική εξέταση και να ακολουθηθούν οι διαδικασίες που ορίζει ο ΕΟΔΥ.

Τα άτομα που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου πρέπει να παρακολουθούνται επιπλέον για την πορεία της υγείας τους και την εκδήλωση συμπτωμάτων από τα υποκείμενα νοσήματα που πάσχουν.

Κάθε άτομο που αναπτύσσει πυρετό ή αναπνευστικά συμπτώματα, σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο της παραμονής του πλοίου στο λιμάνι, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ύποπτο περιστατικό COVID-19 και να απομονώνεται εντός του πλοίου.

Τα άτομα που αναπτύσσουν συμπτώματα πρέπει να παρακολουθούνται συνεχώς από κλινικό ιατρό και όταν κριθεί αναγκαίο να μεταφερθούν αμέσως σε νοσοκομείο. Σε περίπτωση διακομιδής ασθενούς να ενημερώνεται το αρμόδιο Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων.

Παρασκευή φαγητού

Το μενού στο πλοίο συνιστάται να αποτελείται αποκλειστικά από μαγειρεμένα ζεστά φαγητά. Ως εναλλακτική επιλογή είναι η κατανάλωση ετοιμών γευμάτων τα οποία θα παραδίδονται από αδειοδοτημένες επιχειρήσεις που λειτουργούν στη στεριά.

Τα άτομα που μεταφέρουν τα τρόφιμα θα πρέπει να φορούν χειρουργική μάσκα. Ολόσωμη ποδιά και γάντια και να αφήνουν τον δίσκο με τα τρόφιμα έξω από την πόρτα του δωματίου.

Το σερβίρισμα και η διανομή του φαγητού θα πρέπει να γίνεται σε σκεύη μίας χρήσης. Μετά τη χρήση τους, θα πρέπει να τοποθετούνται σε σακούλα απορριμμάτων δεμένη καλά εκτός της καμπίνας. (10)

Εάν δεν χρησιμοποιούνται πιάτα και μαχαιροπήρουνα μίας χρήσης τότε θα πρέπει μετά την κατανάλωση του γεύματος ο δίσκος και τα πιάτα να μεταφέρονται σε σακούλα στον χώρο πλύσης σκευών και στη συνέχεια να πλένονται και να απολυμαίνονται στους 77 °C ή περισσότερο για τουλάχιστον 30 δευτερόλεπτα ή στους 82 °C ή με διάλυμα χλωρίου περιεκτικότητας 200 ppm(10).

Καθαριότητα χώρων

Η καθαριότητα των κοινόχρηστων χώρων θα πρέπει να γίνεται καθημερινά με απορρυπαντικό, ξέβγαλμα αυτού και στη συνέχεια απολύμανση με χλώριο συγκέντρωσης 1000 ppm (4 κουταλάκια του γλυκού οικιακή χλωρίνη (5%) σε 1 λίτρο νερό ή με αιθανόλη 70%)(11). Ιδιαίτερη έμφαση θα δίνεται σε πόμολα, κομβία ασανσέρ και κάθε άλλη επιφάνεια που αγγίζεται συχνά (11).

Οι επιβαίνοντες θα πρέπει οι ίδιοι καθημερινά να καθαρίζουν τις επιφάνειες της καμπίνας τους. Για το λόγο αυτό θα αφήνεται από το αρμόδιο πλήρωμα έξω από την καμπίνα καθημερινά λεκάνη με πανί και διάλυμα απορρυπαντικού, λεκάνη με πανί και νερό και λεκάνη με πανί και διάλυμα χλωρίου ή αιθανόλης 70%. Το διάλυμα χλωρίου θα πρέπει να έχει συγκέντρωση 1000ppm (4 κουταλάκια του γλυκού οικιακή χλωρίνη (5%) σε 1 λίτρο νερό)(11, 12). Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δίνεται στις επιφάνειες που αγγίζονται συχνά με

τα χέρια όπως τα κομοδίνα, τα κεφαλάρια των κρεβατιών και την υπόλοιπη επίπλωση των δωματίων, τις τουαλέτες, τους νιπτήρες, τα πόμολα κ.τ.λ (11).

Μετά την αποβίβαση όλων των επιβαινόντων θα πρέπει να ακολουθήσει καθαριότητα και απολύμανση όλων των χώρων του πλοίου υπό την επίβλεψη της αρμόδιας αρχής του λιμένα.

Κλινοσκεπάσματα

Τα κλινοσκεπάσματα και ο ρουχισμός θα πρέπει να συλλέγονται σε πλαστικές σακούλες από τους ίδιους τους επιβαίνοντες και στη συνέχεια η σακούλα να τοποθετείται έξω από την καμπίνα τους.

Στη συνέχεια το αρμόδιο άτομο στο πλοίο θα να πλένονται με απορρυπαντικό και νερό σε θερμοκρασία 90 °C και να στεγνώνουν πλήρως (11).

Ο καθαρισμός των κλινοσκεπασμάτων σε περίπτωση που δεν είναι εφικτό να γίνεται επί του πλοίου, να γίνεται από εξωτερικούς συνεργάτες με συγκεκριμένα πρωτόκολλα σύμφωνα με τις κρατικές οδηγίες για τη διαχείριση μολυσματικών κλινοσκεπασμάτων.

Διαχείριση απορριμμάτων

Τα απορρίμματα επάνω στο πλοίο θα πρέπει να συλλέγονται σε πλαστικές σακούλες καλά κλεισμένες διασφαλίζοντας ότι δεν θα υπάρχουν διαρροές και να παραδίδονται στις εγκαταστάσεις του λιμανιού. Το προσωπικό διαχείρισης απορριμμάτων του λιμένα δεν θα πρέπει να έρθει σε επαφή με τις σακούλες των απορριμμάτων, ενώ εάν αυτό είναι αναπόφευκτο θα πρέπει να γίνει με τη χρήση γαντιών. Η τελική διάθεση θα πρέπει να γίνεται σε εγκεκριμένους χώρους διάθεσης απορριμμάτων (10)

Καραντίνα των επιβαινόντων μετά την αποβίβαση

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας προτείνει την εφαρμογή καραντίνας 14 ημερών στα άτομα που έχουν χαρακτηριστεί ως στενές επαφές επιβεβαιωμένου κρούσματος λοίμωξης από τον νέο Κορωνοϊό 2019 (COVID-19) (4, 13).

Με τον όρο καραντίνα νοείται ο περιορισμός των δραστηριοτήτων και/ή ο διαχωρισμός από άλλους ύποπτων ατόμων που δεν νοσούν κατά τέτοιο τρόπο που να εμποδίζεται η πιθανή εξάπλωση λοίμωξης ή μόλυνσης (3).

Τα πλοία δεν αποτελούν κατάλληλο χώρο για την καραντίνα ύποπτων ατόμων, όπως έχει αποδειχθεί στην πράξη. Η καραντίνα ατόμων σε πλοίο οδήγησε σε μεγάλη έξαρση κρουσμάτων στην Ιαπωνία.

Τα άτομα που παραμένουν σε πλοίο στο οποίο έχει καταγραφεί κρούσμα COVID-19 εντός των τελευταίων 14 ημερών πριν την αποβίβαση, θα πρέπει να υποβληθούν σε καραντίνα 14 ημερών μετά την αποβίβασή τους, είτε στην Ελλάδα είτε στην χώρα προορισμού τους μετά τον επαναπατρισμό (2, 4). Το μέτρο της καραντίνας πρέπει να εφαρμοστεί ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα του εργαστηριακού ελέγχου πριν την αποβίβαση. Για τον επαναπατρισμό πρέπει να ακολουθηθούν οι διαδικασίες του ΠΟΥ (14).

Αναφορές

1. EU HEALTHY GATEWAYS JOINT ACTION PREPAREDNESS AND ACTION AT POINTS OF ENTRY (PORTS A, GROUND CROSSINGS),. INTERIM ADVICE FOR PREPAREDNESS AND RESPONSE TO CASES OF 2019-nCoV ACUTE RESPIRATORY DISEASE AT POINTS OF ENTRY IN THE EUROPEAN UNION (EU)/EEA MEMBER STATES (MS). Advice for health authorities and ship operators who have decided to suspend sailings and for the long-term docking of ships at the ports of EU/EEA MS during COVID-19 pandemic 2020 [updated 18/03/2020; cited 18/3/2020]. 1st:[Available from: <https://www.healthygateways.eu/Novel-coronavirus>.
2. EU HEALTHY GATEWAYS JOINT ACTION PREPAREDNESS AND ACTION AT POINTS OF ENTRY (PORTS A, GROUND CROSSINGS),. INTERIM ADVICE FOR PREPAREDNESS AND RESPONSE TO CASES OF 2019-nCoV ACUTE RESPIRATORY DISEASE AT POINTS OF ENTRY IN THE EUROPEAN UNION (EU)/EEA MEMBER STATES (MS). Advice for ship operators for preparedness and response to the outbreak of 2019-nCoV acute respiratory disease. Version 2. 3 February 2020 2020. Available from: <https://www.healthygateways.eu/Novel-coronavirus>.
3. World Health Organization. International health regulations (2005). Third ed. Geneva2016.
4. World Health Organization. Interim Guidance - Operational considerations for managing COVID-19 cases/outbreak on board ships 2020 [updated 24 February 2020]. Available from: <https://www.who.int/publications-detail/operational-considerations-for-managing-covid-19-cases-outbreak-on-board-ships>.
5. international Maritime Organisation. Circular Letter No.4204/Add.6 (27 March 2020) Coronavirus (COVID-19) – Preliminary list of recommendations for Governments and relevant national authorities on the facilitation of maritime trade during the COVID-19 pandemic 2020 [updated 27 March 2020]. Available from: <http://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/Documents/Circular%20Letter%20No.4204Add.6%20%20Coronavirus%20Covid-19%20Preliminary%20List%20Of%20Recommendations.pdf>.
6. World Health Organization. Interim guidance - Infection prevention and control during health care when COVID-19 is suspected. 2020 19 March 2020. Report No.
7. European Centre for Disease Prevention and Control. ECDC TECHNICAL REPORT. Infection prevention and control in the household management of people with suspected or confirmed coronavirus disease(COVID-19). Stockholm ECDC, 2020 30 March 2020. Report No.

8. EU HEALTHY GATEWAYS JOINT ACTION PREPAREDNESS AND ACTION AT POINTS OF ENTRY (PORTS A, GROUND CROSSINGS),. WHO, WHERE, HOW Overview of Personal Protective Equipment (PPE) recommended for staff at Points of Entry and crew on board conveyances in the context of COVID-19 2020 [updated 07/03/2020]. 2nd:[Available from: <https://www.healthygateways.eu/Novel-coronavirus>.
9. World Health Organization. Interim guidance for Home care for patients with COVID-19 presenting with mild symptoms and management of their contacts. 2020 17 March 2020. Report No.
10. EU SHIPSAN ACT JOINT ACTION (20122103) - European Commission Directorate General for Health and Food Safety. European Manual for Hygiene Standards and Communicable Diseases Surveillance on Passenger Ships. Second ed: EU SHIPSAN ACT JOINT ACTION (20122103); 2016 April 2016.
11. European Centre for Disease Prevention and Control. ECDC TECHNICAL REPORT. Disinfection of environments in healthcare and nonhealthcare settings potentially contaminated with SARS-CoV-2. Stockholm ECDC, 2020 March 2020. Report No.
12. European Centre for Disease Prevention and Control. Interim guidance for environmental cleaning in non-healthcare facilities exposed to SARS-CoV-2 Stockholm: 2020 18 February 2020. Report No.
13. World Health Organization. Interim Guidance - Considerations for quarantine of individuals in the context of containment for coronavirus disease (COVID-19) 2020 [updated 19 March 2020]. Available from: [https://www.who.int/publications-detail/considerations-for-quarantine-of-individuals-in-the-context-of-containment-for-coronavirus-disease-\(covid-19\)](https://www.who.int/publications-detail/considerations-for-quarantine-of-individuals-in-the-context-of-containment-for-coronavirus-disease-(covid-19)).
14. World Health Organization. Key considerations for repatriation and quarantine of travellers in relation to the outbreak of novel coronavirus 2019-nCoV 2020 [updated 11 February 2020]. Available from: https://www.who.int/ith/Repatriation_Quarantine_nCoV-key-considerations_HQ-final11Feb.pdf?ua=1.